

Peilingen onderschatten omvang aanhang Fortuyn

De aanstaande Tweede Kamer verkiezingen zijn de meest interessante sinds 1977. Zo is het totaal onzeker welke partij de grootste wordt. Daarbij is de sleutelvraag hoeveel zetels Lijst-Fortuyn zal gaan scoren. Terwijl de peilingen van Nipo en Inter/View in de tijd wel een zelfde trend laten zien, verschillen ze in absoluut niveau sterk. Maar zelfs de score van Nipo, met 24 zetels 7 zetels hoger dan Inter/View, is nog een forse onderschatting van de aanhang van Fortuyn. In feite is er een nek-aan- nek race tussen PvdA, CDA en Lijst Fortuyn aan de gang, waarbij de kans zeer reëel is dat de laatstgenoemde op 15 mei de grootste zal zijn.

Peilingen kunnen de ontwikkelingen in de politieke voorkeur onder de kiezers goed weergeven. In de tijd gezien kunnen we duidelijk vaststellen of een partij aan electorale kracht wint of verliest. Zo kunnen we bij voorbeeld goed zien wanneer de electorale neergang van de Paarse combinatie begon (midden vorig jaar), en de hapering in de aanhang van Lijst-Fortuyn (eind maart). Maar peilingen die vandaag worden gehouden zeggen nog niets over de verkiezingsuitslag over drie weken. Alleen de laatste peiling, gehouden op de dag voorafgaande aan de verkiezingen, dient natuurlijk een goede voorspelling te zijn van de uiteindelijke verkiezingsuitslag. (Bij de meeste verkiezingen in het verleden is dat ook het geval geweest. De grote uitzondering was de uitslag van 1986, waarbij het CDA uiteindelijk 5% hoger scoorde dan de laatste peiling aangaf. Maar deze peiling was gehouden een week voorafgaande aan de verkiezingen en werd op zaterdag in De Rooie Haan bekendgemaakt. In de dagen daarna begon het electoraat te schuiven en dat werd in de dagpeilingen ook vastgesteld. Alleen die werd niet meer gepubliceerd.)

De belangrijkste oorzaak van een verschil tussen de laatste peiling en de verkiezingsuitslag ligt in het feit dat kort voor de verkiezing zo'n derde deel van de kiezers nog niet weet wat te stemmen. Een deel daarvan komt niet op, maar een ander deel gaat wel stemmen. En hun stemgedrag wijkt normaliter af van het stemgedrag van degenen die het al wel weten. Stel dat de helft van degenen die het vooraf nog niet weten wel opkomen en dat zij 10% meer stemmen op partij A dan de groep die het al weet. Dan zal partij A in de werkelijkheid ongeveer 2% meer scoren dan de laatste peiling aangaf.

En het is interessant vast te stellen dat voor alle Tweede Kamerverkiezingen van de afgelopen 40 jaar gold dat wanneer een nieuwe partij eraan meedeed die direct tussen de 3 en 5% haalde de voorafgaande peiling die partij met zeker 2% onderschatte. Dit was het laatst het geval in 1994 met de ouderenpartijen.

Er mag dus verwacht worden dat ook bij deze verkiezingen de nieuwe partij die sterk aanslaat door de peilingen wordt onderschat. Alleen dit keer gaat het niet om een partij die direct 3 a 5% haalt, maar in ieder geval meer dan 10% lijkt te gaan halen. En de vraag is nu of de onderschatting dan ook weer 2% is, zoals bij voorgaande verkiezingen of een hogere waarde.

Een aanwijzing voor een antwoord hierop vinden we bij een aantal gemeenteraadsverkiezingen. Zelf ben ik betrokken geweest bij onderzoeken in Hilversum in 1994 en 1998. Bij beide verkiezingen was de prognose vooraf (en die

werd al door de lokale partijen gezien als een extreem hoge score) meer dan 6% lager dan de werkelijke uitslag (20% en 35%). Ook in andere gemeenten waar een Leefbaar Partij direct goed scoorde en onderzoek werd gedaan was er een vergelijkbaar resultaat.

Toen dus eind februari Intomart in Rotterdam een score prognosticeerde van 10 a 20% voor Pim Fortuyn gaf ik in interne kring al aan dat het dus zeker veel meer zou worden (en het werd 35%, dus 15% meer dan Intomart als bovengrens had aangegeven).

Ik kan dus niet anders dan concluderen dat zelfs de laatste peiling vlak voor de verkiezing een forse onderschatting van de aanhang van Fortuyn zal geven.

Op basis van deze ervaringgegevens is het mogelijk een inschatting te maken over wat de feitelijke scores zijn van de grote partijen op dit moment. Het verschil van 7 zetels tussen Nipo en Inter/View is te verklaren door het feit dat de Nipo aanpak betekent dat men min of meer anoniem de keuzes kan opgeven en bij Inter/View de respondenten dat via de telefoon moet zeggen. Er is een groep kiezers, met name van min of meer linkse herkomst, die niet graag wil zeggen dat ze op Fortuyn stemmen. Dat verklaart niet alleen het verschil van 7 zetels voor wat betreft de Lijst Fortuyn met Nipo, maar ook de 6 zetels meer voor de PvdA.

Alles in ogenschouw nemende denk ik dat op dit moment het CDA tussen 30 en 33 zetels staat, evenals de PvdA. Lijst Fortuyn schat ik op dit moment tussen de 30 en 36 zetels is. De VVD staat duidelijk op de vierde plaats met een score van rond de 25 zetels.

De laatste drie weken zullen met name bepalen wat de eindstand wordt tussen de drie partijen aan kop. Het zou me echter niets verbazen als Fortuyn als eerste zal eindigen. Ik geef het CDA daarna de meeste kans en dan pas de PvdA.

Een ding is in ieder geval zeker. De opkomst zal op 15 mei duidelijk hoger zijn dan de 70% van vier jaar geleden. Niet de veel ruimere openstelling van de stembureaus is daarbij het breekijzer geworden, maar het feit dat er nu wel echt iets te kiezen valt. Wellicht een nieuwe aanwijzing van de kiezers voor de politiek.